

HNK Split: Jon Fosse: *Varijacije o smrti*, red. Nenni Delmestre

Skladna cjelina

U Splitskom HNK moglo se provjeriti da li je Fosse samo jedna od razvikanih vrijednosti kakve ponekad pod krinkom nove europske drame stignu na naše pozornice ili je doista kvalitetan i intrigantan dramatičar. I pokazalo se na sreću to drugo

Jon Fosse trenutno je, misle europski kritičari, jedan od najzanimljivijih kazališnih autora. »Theater Heute« proglasio ga je nedavno najboljim dramskim piscem godine, festival u Edinburghu naručio je od njega i izveo mu dramu *Djevojka na sofi* u režiji slavnoga Thomasa Ostermeiera. Dvanaest njegovih drama izvodi se na na četrdeset europskih pozornica. U susjednoj Sloveniji izveli su mu *Noćne pjesme*, ali mi smo bili brži. Dan prije slovenske premijere u Splitskom HNK moglo se provjeriti da li je Fosse samo jedna od razvikanih vrijednosti kakve ponekad pod krinkom nove europske drame stignu na naše pozornice ili je doista kvalitetan i intrigantan dramatičar. I pokazalo se na sreću to drugo. Split je izveo njegove *Varijacije o smrti* u režiji Nenni Delmestre. Kao i u slučaju vrlo zanimljive drame Martina Krimpa *Nasrtaji na njen život*, koje je radila u Osječkom kazalištu, i ovaj put pokazala je da ima dobar nos prepoznati formalno i sadržajno intrigantne tekstove suvremene svjetske dramatičke.

Otuđenje najbližkih

Varijacije o smrti progovaraju o smrti kao odlasku i izlasku iz svijeta u kojem umjesto emocionalnoga ljudskog kontakta stanuje nemogućnost komunikacije i otuđenje u krugu onih koji bi nam trebali biti najbližiji. Nakon samoubojstva mlade djevojke njezini roditelji prizivaju slike iz prošloga zajedničkog života i pokušavaju dokučiti što je dovelo do tragedije. Tu će kronologiju Fosse zanimljivo formalno riješiti. Osobe majke i oca dijeli na četiri lica, dvoje starih koje na početku zatječemo u suočenju s bolnim gubitkom, ali i s prazninom u odnosima jer si više ni lica ne mogu gledati, te njih dvoje kao mladi braćni par kroz koje pratimo ključne trenutke raspada njihova braka i posljedice koje je on ostavio na njihovo dijete. U krugovima duhovnih udaljenosti koji se šire nalazi se djevojka koja se sve više povlači u svoj svijet pozivajući u njega samo jednoga poželjnog posjetioca — smrt, koji se javlja u konkretno-simboličnoj figuri mladića, Prijatelja. Spomenuta Fosseova lica zapravo se iščitavaju istodobno i kao konkretna i kao apstraktna, negdje između Begovičeva *Pustolova* i Ibsena u kasnijoj fazi, pisaca s kojima se redateljica uspješno susreća

la i nad čijim je tekstovima također razapeta slična koprena smrti. I jezik mu je satkan od poetskog te konkretnoga živog dramskog jezika, a dijalozi šturi i u tišinama prepušteni iščitavanju neizrečenog.

Mizanscenske koordinate

Redateljica Nenni Delmestre nastojala je udružiti te scenski zahtjevne Fosseove spojeve u skladnu cjelinu i u tome je imala punu potporu cijeloga glumačkog ansambla i autorskog tima. Scenograf Dalibor Laginja oslobodio joj je scenu za precizne mizanscenske koordinate kojima su se kretali glumci u različitim vremensko-prostornim pa i simboličkim putovanjima. Samo jedna crna kosina s pukotinom svjetla u pozadini u koju će na kraju otići Djevojka s Prijateljem — smrću bila mu je dovoljna da tim ne-bojama iskaže duhovno ozračje komada, kao i kostimi Irene Sušac, koji su se također igrali svijetlim i tamnim tonovima. Bijelo za Djevojku i Prijatelja, tamni kaputi, baloneri za roditelje. Autorskom timu koji je s manje postigao više pridružio se i majstor svjetla Zoran Mihanović preciznim kadriranjem prizora i likova, kreiranjem neke nestvarne atmosfere u kojoj se pritom progovaralo o prilično stvarnim problemima. Njih se iščitavalo u snažnoj igri ansambla koja je imala nemali zadatak konkretizirati i udahnuti život arhetipovima. Josip Genda i Dara Vukić (stari roditeljski par) morali su u nekoliko rečenica što se ciklički ponavljaju tijekom predstave, svjedočeći o netrpeljivosti, ali i zajedničkoj tuzi, likove približiti konkretnosti. Josip Genda suzdržano bez patetike predstavio je patnju, ali i onu mušku krutost koja neizravno krivi ženu (»ne mogu podnijeti pogled na tvoje lice«) i koja se odbija suočiti s tragedijom, jer u njoj onda mora vidjeti i svoju krivnju.

Prava mjera emocija

Dara Vukić, iako na početku malo prenaplašena u iskazu za takav tip teksta, tijekom igre našla je pravu mjeru tihih emocija koje su svjedočile o rezignaciji one koja je ostala sama kao tih mrtvac. Bruna Bebić Tudor (mlada majka) imala je mnogo više prilike za konkretnu igru i stvorila punokrvan lik žene suzdržane na neki način u ljubavi i patnji. Sreća njezine trudnice nije vesela sreća, nego bojažljiv

osmijeh opterećen nekom lošom slutnjom, patnja napuštene žene što se nakon prvobitna krika i optužbi prepušta tihoj bespomoćnosti koja ne nalazi načina da komunicira s kćerkom na pravi način. Trpimir Jurkić (mladi muž) predočio je tip muškarca koji ide za svojim nagonima, mijenjajući žene s istom lakoćom kojom prelazi preko tihih iskaza kćerine čežnje za njegovom ljubavlju.

Jedno od najvećih osvježenja predstave bila je upravo Dora Fišter u ulozi Djevojke. Mlada gošća iz Zagreba zračila je jednostavnošću i prirodnošću djevojke iz susjedstva, u čijim očima prepoznajemo potrebu za ljubavlju cijeloga svijeta, ali čije tihe čežnje ne shvaćamo ozbiljno, neizgovorenu patnju ne prepoznajemo i ne čujemo poziv u pomoć, koju one onda traže u razgovoru s Prijateljem smrti. Istom neposrednošću Prijatelja je predočio Robert Kurbaša pa se na trenutke njihov odnos, iako je bilo jasno da je riječ o simboličnoj figuri, doimao kao onaj dvoje zaljubljenika koji se žele, ali nisu sigurni treba li prijeći granicu. Njihov poljubac u svjetlosti znak je da je granica nažalost prijedena, ali Fosse ipak čin samoubojstva ne promatra afirmativno. Obasjana jakim bijelom svjetlošću Djevojka će u kratku završnom monologu ipak priznati: »Nisam to smjela učiniti«. Najnovijom premijerom Splitski HNK napravio je predstavu koja pripada u sam vrh naše trenutne kazališne produkcije.

Gordana Ostović